

Kris Tavernier

Het boek van de profeet Haggai

Inleiding en tijdtafel

De onderstaande tijdtafel dient om de profeet Haggai¹ historisch te situeren in zijn tijd. De andere hoofdrolspelers na de Babylonische ballingschap zijn: Zerubbabel de landvoogd, Jozua de hogepriester, Ezra de schriftgeleerde, Nehemia de wijnschenker, Ester (niet in het land zelf) en de profeten Zacharia en Maleachi. Het is leerzaam om te weten welke bijbelse personen er in die tijd leefden, en zodoende de inhoud van die bijbelboeken beter te kunnen verstaan en te plaatsen in het licht van de gebeurtenissen van hun tijd. Deze tijdtafel beslaat de periode van het begin van de Babylonische ballingschap tot en met de laatste terugkeer uit de ballingschap. Alleen de gegevens die relevant zijn om het boek Haggai historisch te plaatsen, zijn erin opgenomen.

In de Bijbel lezen wij de gebeurtenissen achter elkaar door. Een nauwkeurig letten op de data leert ons echter dat er soms lange tijd zit tussen twee gebeurtenissen. Zo volgt Ezra chronologisch op het boek 2 Kronieken, maar er zit wel een periode van 70 jaar tussen beide boeken (2 Kron. 36:21). Ook binnen een en hetzelfde boek kan een lange periode zitten. Zo zit er een periode van ongeveer 80 jaar tussen de terugkeer onder Zerubbabel (Ezra 1), en de terugkeer van Ezra zelf (Ezra 7). Nehemia keert nog eens ongeveer 13 jaar later dan Ezra terug. Onder Zerubbabel wordt begonnen met de herbouw van de tempel, maar na tegenstand blijft het werk ongeveer 13 jaar liggen. Onder invloed van de profeten Haggai en Zacharia wordt de bouw van de tempel hervat (Ezra 5:1-2). Ezra en Nehemia zijn dan nog niet teruggekeerd.

Met de Babylonische ballingschap is er een grote verandering gekomen in Gods handelen. Voortaan werkt God niet meer d.m.v. Israël, maar d.m.v. het heersende wereldrijk. Hij komt niet meer zichtbaar tussenbeide voor Zijn volk, zoals Hij dat voorheen wel deed. In de bijbelboeken na de Babylonische ballingschap spreekt God Israël bijgevolg ook niet meer aan als 'Mijn volk'. Hij blijft Zichzelf natuurlijk wel trouw en zorgt voor het volk Israël, waarbij Hij Zijn beloften en raadsbesluiten volvoert. Maar voor Israël is de 'Lo-Ammi'-tijd (niet-Mijn-volk) aangebroken (Hos. 1:9). De zgn. 'tijden van de volken' (Luc. 21:24) waren

¹ De NBV 2004 kent een andere versindeling dan de overige Nederlandse vertalingen (meer specifiek NBG 1951, SV 1637, HSV 2010). De NBV kent een vijftiende vers in hoofdstuk 1, dat overeenkomt met het eerste vers van hoofdstuk 2 in de andere vertalingen. Vanaf hoofdstuk 2 loopt de versindeling in de NBV bijgevolg telkens met één versnummer achter. Vers 2 (NBG, SV, HSV) komt overeen met vers 1 in de NBV, vers 3 met vers 2, enz. In deze inleiding wordt de versindeling volgens NBG, SV, HSV gevolgd.

begonnen. Die tijden duurt nog steeds voort. God heeft Israël lief en zorgt ervoor, maar niet meer openlijk. Wanneer de tijden van de volken zijn afgelopen, dan zal Hij ook openlijk de draad weer opnemen met Zijn volk.

605-562 v. Chr.: Nebukadnessar koning van Babel.

± 605 v. Chr.: *begin van de Babylonische ballingschap.*

± 586 v. Chr.: *verwoesting van de tempel en Jeruzalem* door Nebukadnessar.

561-539 v. Chr.: verdere Babylonische overheersing.

539 v. Chr.: laatste dag van Belsassar. Het schrift op de wand “Mene, tekel, Ufarsin” (Dan. 5:30). Kores (Cyrus II) de Pers (557/9-530 v. Chr.), met zijn veldheer en mederegent Darius de Meder verovert Babel op Belsassar. De Babylonische overheersing verandert in de Medo-Perzische overheersing.

± 535 v. Chr.: Kores de Pers alléénheerser over het Medo-Perzisch rijk (2 Kron. 36:20).

1e jaar: eerste terugkeer onder *Zerubbabel* en *Jozua* (Ezra 1-2), plus *herbouw van het altaar* (Ezra 3) = einde van de Babylonische ballingschap.

± 533 v. Chr.: *het fundament van de tempel wordt gelegd* (Ezra 3:8). Gevolgd door tegenwerking en stop van de bouw tot het 2^e jaar van koning Darius van Perzië (Ezra 4) = ± 13 jaar onderbreking.

522-486 v. Chr.: Darius I (de Pers) koning van Perzië.

2^e jaar: (± 520 v. Chr.) herstart bouw van de tempel onder invloed van *Haggai* en *Zacharia*.

In de zesde maand start het optreden van de profeet *Haggai* (Hag. 1:1).

In de achtste maand start het optreden van de profeet *Zacharia* (Zach. 1:1).

6^e jaar: (± 516 v. Chr.) *voltooing van de tempelbouw en inwijding* (Ezra 6:15) = ± 17 jaar ná het fundament.

486-464 v. Chr.: Xerxes I, Ahasveros, koning.

Het verhaal van *Ester*.

464-425 v. Chr.: Artaxerxes I Longimanus, Artachsasta, koning.

7e jaar: (± 457 v. Chr.) de terugkeer onder *Ezra* (Ezra 7:8), herstel van de tempeldienst.

20^e jaar: (± 444 v. Chr.) de terugkeer onder *Nehemia* (Neh. 2:1), start herbouw van de stad Jeruzalem.

Het optreden van de profeet *Maleachi*.

De profeet Haggai trad dus op tijdens de Medo-Perzische periode (Hag. 1:1). In het boek Haggai zelf (en de andere boeken na de ballingschap) komt dit tot uitdrukking doordat de dateringen plaatshebben overeenkomstig de heidense koning Darius (Hag. 1:1; 2:1,11). De eerste datering in het boek Haggai, de jaar-maand-dag datering, is volgens de officiële Babylonische en Perzische manier. Dit onderstreept nog eens te meer dat het volk zich in de Lo-Ammi tijd (= niet-Mijn-volk), de tijden der volken (Luc. 21:24), bevindt. Het boek zelf beslaat een optreden van slechts een kleine vier maanden (augustus t/m november 520 v. Chr.). Haggai treedt op nadat de bouw van de tempel 13 jaar, zonder een poging om verder te bouwen, is stilgelegd en voordat de tempel gereed is en wordt ingewijd (4 jaar na het optreden van Haggai). Zie bovenstaande tijdtafel.

We weten niet of Haggai nog gesproken heeft buiten hetgeen geschreven staat in zijn boek. Uit Ezra 6:14 kan misschien worden afgeleid dat Haggai de voltooiing van de herbouwde tempel heeft meegemaakt. Hoe het ook zijn mag, de Geest van God heeft het niet nodig gevonden ons meer te kennen te geven over het werk van Haggai dan wat er in zijn boek vermeld staat. Toch is zijn optreden zeker niet onbelangrijk geweest (dat zal verder blijken). Hier kunnen we alvast uit leren dat niet de omvang van de taak die God geeft bepalend is of de taak belangrijk is. Er zijn grotere taken en er zijn kleinere taken. God gebruikt Zijn dienstknechten voor een langere tijd of voor een kortere tijd op een bepaalde plaats. God is ook hierin soeverein. Voor de dienstknecht is het van belang om de taak die God gegeven heeft, welke dan ook, naar beste vermogen en onder Zijn leiding en zegen uit te voeren.

Historische context

Zo'n vijftien jaar voordat Haggai begint te spreken namens God, heeft er een eerste terugkeer uit de Babylonisch ballingschap plaatsgevonden. Ongeveer 45.000 Joden zijn teruggekeerd naar Jeruzalem onder Zerubbabel en Jozua (Ezra 1-2). Eerst werd het altaar hersteld, waarna begonnen werd aan de fundamenteën van de tempel (Ezra 3). Al snel komt er echter tegenstand en dreiging van de omliggende volken, waardoor het teruggekeerde volk ontmoedigd en bang wordt. Er wordt een valse aanklacht ingediend, namelijk dat zij de stad aan het herbouwen zijn (Ezra 4:12). Dat is echter niet waar, want het volk is niet de stad maar de tempel aan het herbouwen en dat nog wel volgens het bevel van koning Kores (Ezra 1:1). Maar het volk is eigenlijk al bezweken en er komt geen verzet tegen deze valse aanklacht (Ezra 4:12, 21). De valse aanklacht had moeten weerlegd worden, maar dat deden de Judeeërs niet (de ijver was al verminderd). Dat zal pas gebeuren onder de invloed van Haggai en Zacharia. Het gevolg is dat het werk aan het huis van God stil komt te liggen (Ezra 4:24). Daarop volgt een periode van zo'n 13 jaar waarin er geen enkele poging ondernomen wordt om de bouw te hervatten. Integendeel, het volk zegt: 'de tijd is nog niet gekomen, de tijd om het huis van de HERE te herbouwen' (Hag. 1:2).

De bouw van de tempel is stil komen te liggen door de situatie van ontmoediging, tegenstand, teleurstelling en vijandigheid. Nochtans was het volk met Zerubbabel en Jozua teruggekeerd juist met het doel om de tempel te herbouwen (Ezra 1:2-3). Maar dat is niet meer de situatie in de tijd van Haggai. Toen Haggai optrad, was er een toestand van egoïsme, egocentrisme, eigenbelang en laksheid. Dááruit bestaan de aanklachten in het boek Haggai. In Haggai wordt helemaal niet gesproken over dreiging van buitenaf, want dat was al lang niet meer aan de orde. Dat komt wel weer aan de orde door Tattenai (Ezra 5:3vv.). Maar in het boek Haggai zelf lezen we daar niets over, want daar lag het probleem niet. Het probleem was verschoven van buitenuit naar binnenin! De belangstelling voor de herbouw van de tempel was weg, en precies dat wordt pijnlijk blootgelegd in het boek Haggai! Iemand zei eens: 'Verhinderingen in het werk voor de Heer zijn minder te wijten aan uiterlijke tegenstand van buitenstaanders dan aan innerlijke overwegingen bij de dienstknechten zelf'.

Haggai en de andere bijbelboeken na de ballingschap

De bijbelboeken na de Babylonische ballingschap horen niet alleen maar chronologisch bij elkaar. Elk boek heeft ook zijn eigen invalshoek of moreel, geestelijke invulling. De boeken

vullen elkaar daarbij aan. Samengevat, en in chronologische volgorde, kunnen we de boeken als volgt typeren ²:

Ezra:	Het boek van het godsdienstige herstel: Ez. 1-6: Herstel van altaar en tempel; Ez. 7-10: Herstel van het godsdienstonderwijs (Neh. 8-10).
Haggai:	Het boek van aanvuring tot het godsdienstige herstel.
Zacharia:	Het boek van het uiteindelijke nationale herstel.
Nehemia:	Het boek van het nationale herstel (herstel van de stadsmuur en de poorten).
Ester:	Het boek van de verborgen godsregering (de bewaring van Gods volk).
Maleachi:	Het boek van verval na herstel en herstel na verval.

Het boek Haggai speelt zich af tijdens de hoofdstukken 5 en 6 van het boek Ezra (Ezra 5:1; 6:14). De rest van de historische boeken na de ballingschap (Ezra 7-10, Nehemia en Ester) heeft betrekking op de tijd na Haggai. Het eerste optreden van de profeet Zacharia dienen we te plaatsen tussen het tweede en het derde optreden van de profeet Haggai. Het tweede optreden van Haggai vindt immers plaats in de zevende maand tijdens het tweede regeringsjaar van Darius (Hag. 2:2). Zijn derde optreden vindt plaats in de negende maand (Hag. 2:11). De profeet Zacharia treedt voor het eerst op in de achtste maand van het tweede regeringsjaar van Darius (Zach. 1:1-6). De nachtgezichten krijgt Zacharia twee maanden na het laatste optreden van Haggai (Zach. 1:7).

De Babylonische ballingschap was niet alleen maar een straf van God, het was een tuchtiging met het doel het volk tot inkeer te brengen. Er is inderdaad iets veranderd in het hart van het volk sedert de ballingschap. Er zijn minstens twee belangrijke positieve veranderingen vast te stellen:

- Ten eerste is afgoderij is geen volkskwaal meer, terwijl er voor de ballingschap een steeds terugkerende hang naar afgoden bestond. We lezen bij de profeten na de ballingschap nergens meer dat ze berispen tegen afgoderij. Uit 1 Makk. weten we dat er groot verzet kwam tegen afgoderij.
- Ten tweede gaat het volk niet meer in tegen de profeten. We lezen nergens dat de profeten door het volk genegeerd of tegengewerkt worden of dat er valse profeten onder hen optreden.

Helaas doemen er na de ballingschap nieuwe, andere problemen op. Er vallen er minstens drie te noemen:

- Ten eerste kunnen we een toenemende en herhaaldelijk voorkomende laksheid vaststellen ten aanzien van Gods tempel, de eredienst en het zich houden aan de geboden van God.
- Ten tweede is de kennis van Gods wet grotendeels verloren gegaan. Het volk heeft het nodig weer uitdrukkelijk te worden onderwezen vanuit Gods wet.
- Ten derde is er een grote mate van egocentrisme en egoïsme ontstaan. 'Eigen huis eerst', lijkt wel de gangbare leus te zijn.

Deze drie problemen zijn ook aanwezig in de christenheid vandaag. Alleen al daarom zijn de lessen van het boek Haggai ook actueel in deze tijd. De problemen zijn niet alleen aanwezig in de christenheid, maar ze kunnen zich evenzeer voordoen in ieders persoonlijk leven. Wellicht kennen we wel perioden in ons leven waarin deze problemen de kop opsteken. Dan

² Vrij naar J.G. Fijnvandraat: 'Terugzien en vooruitkijken', Bijbelstudies bij de profetie van Haggai', Uitg. Medema, Vaassen 1998, blz. 26.

komt het boek Haggai plotseling heel dichtbij. Het lijkt dan wel alsof we gezwicht zijn, het zit niet meer goed van binnen. We hebben dan ‘deze dag’ (Hag. 2:16, 19-20) van omkeer in ons leven nodig, de dag waarop weer steen op steen gelegd wordt, de dag die een nieuw begin markeert.

De persoon Haggai

We weten eigenlijk zo goed als niets over de profeet Haggai. Zijn naam betekent ‘de feestelijke’ of ‘mijn feest’, en is afgeleid van chag, d.i. feestdag. We weten niet met zekerheid uit welke stam hij afkomstig was, uit welke plaats of landstreek hij kwam en we weten niet wie zijn vader was. Dat is opmerkelijk en hoogst uitzonderlijk in de Schrift. Gewoonlijk immers wordt iemand aangeduid in zijn geslacht. Zie bijvoorbeeld Zerubbabel en Jozua, die wel nader worden aangeduid (Hag. 1:1, 12, 2:3). Wat hen betreft is het immers belangrijk dat er een nazaat van David en een hogepriester in het land is. Het lijkt erop dat Haggai als persoon helemaal verdwijnt achter zijn dienstwerk en zijn boodschap, zoals het een profeet en een dienstknecht past. Uit de schaarse gegevens kan misschien afgeleid worden dat hij geen priester was (zoals bijvoorbeeld Zacharia), en wel omdat hij de opdracht krijgt naar de priesters te gaan voor wetsonderricht (Hag. 2:12). Sommigen denken dat Haggai oud moet zijn geweest. Men gaat er dan, overeenkomstig Haggai 2:4, van uit dat hij de tempel in de oorspronkelijke staat heeft gezien. De daar gestelde vraag dwingt echter niet tot de conclusie dat Haggai die tempel zelf heeft gezien.

Wat we wel weten, en wat veel belangrijker is, is dat Haggai een profeet van de HERE was. Haggai is de *eerste* profeet (met even later Zacharia) die optreedt ná de zeventigjarige Babylonische ballingschap. Dit is erg belangrijk en bemoedigend voor het volk. Het is een groot bewijs dat God weer naar Zijn volk omziet. Wat een verademing moet dat zijn geweest voor het volk na meer dan zeventig jaar stilte van Gods kant. Tot dusver waren ze vanuit de ballingschap teruggekeerd, ook waren ze eerst vol goede moed begonnen om de tempel te herbouwen, maar door tegenstand was alles stil gevallen. Het werk lag ondertussen al dertien jaar stil. In al die tijd liet God niet van Zich horen. En dan is er opeens weer een profeet van God in het land! Zerubbabel, Jozua, Ezra en Nehemia moesten uit de omstandigheden afleiden dat de HERE met hen was (vgl. de kenmerkende uitdrukking: ‘daar de goede hand van mijn God over mij was’ in Ezra 7:6,9,28b; 8:18,31; Neh. 2:8,18). Maar Haggai mag het volk het verlossende woord van God brengen: ‘Ik ben met u’ (Hag. 1:13; 2:5).

Er is voor het eerst na lange tijd weer een profeet in het land, en daarop wordt dan ook sterk de nadruk gelegd (1:1, 3, 12; 2:2, 11). En ook is er voor het eerst na lange tijd weer een spreken van God in het land, en dat wordt evenzeer benadrukt. Vijfentwintig keer in slechts twee hoofdstukken staat er een of andere uitdrukking die aangeeft dat zijn profetie woorden van de Here zijn (‘kwam het woord des Heren, luidt het woord des Heren, zo zegt de Here’). Beide worden samen uitdrukkelijk gesteld in Haggai 1:13, waar gesproken wordt over de bode van de Here en over de boodschap van de Here. God voorziet Zijn volk in een boodschapper én in een boodschap. Een boodschapper zonder boodschap heeft niets te vertellen. Een boodschap zonder boodschapper kan niet verteld worden.

God Zelf in het boek Haggai

In het boek Haggai is God ‘Jahweh ts’vaooth’, de HERE der heerscharen (d.i. Jahweh van de hemelse legers). Het is een samengestelde naam. De naam Jahweh betekent ‘Ik ben’ en komt van ‘hayah’ (d.i. ‘bestaan’). Het Hebr. ‘ts’vaooth’ betekent ‘een leger, een groep samengebracht voor de strijd/oorlog’. De naam Jahweh drukt eerder Gods trouw uit aan Zijn volk (vgl. Ex. 3:7), terwijl de naam ts’vaooth meer Zijn almacht tot uitdrukking brengt. Deze naam van God komt in de Bijbel het eerst voor in 1 Samuël 1:3, en ook komt hij vaak voor bij de profeten Jesaja en Jeremia. Maar slechts een enkele keer in de zgn. kleine profeten vóór de ballingschap (Mi. 4:4; Nah. 2:13, 3:5; Hab. 2:13; Sef. 2:9, 10). Deze naam van God komt wel weer veelvuldig voor bij de drie profeten die na de ballingschap hebben geprofeteerd ³:

- Haggai: 14 keer in 2 hoofdstukken, nl. Hag. 1:2, 5, 7, 9, 14 en 2:5, 7, 8, 9, 10 (2x), 12, 24 (2x).
- Zacharia: 46 keer in 14 hoofdstukken.
- Maleachi: 22 keer in 4 hoofdstukken.

Het volk Israël mocht dan wel onder de heerschappij van de volken staan, God staat niet onder de volken maar erboven. Het zijn weliswaar de ‘tijden van de volken’, maar zij bestaan alleen bij de gratie van God. Het volk van God wordt sedert de ballingschap overheerst door heidense volken, resp. door het Babylonische rijk, het Medo-Perzische rijk (tijd van Haggai), het Griekse rijk en het Romeinse rijk. Daar moest men zich niet op verkijken, God is niet buiten spel gezet. Hij voert nog steeds het woord en vervult Zijn raadsbesluiten. Hij blijft trouw aan Zijn volk en laat het niet zonder Zijn verborgen zorg over aan de wereldrijken. In het bijzonder sinds de tijd vanaf de Babylonische ballingschap is het voor Gods volk troostend en versterkend daaraan herinnerd te worden.

Ook voor de gelovigen vandaag is het erg bemoedigend om te weten dat God trouw blijft aan Zijn beloften en de macht daartoe heeft. De Heer van de hemelse machten is ook onze God. De tegenstander, de satan, mag dan nu nog de god van deze eeuw zijn (2 Kor. 4:4), de overste van de wereld (Joh. 12:31; 14:30; 16:11). Het kan erop lijken dat hij in deze wereld alles kan doen wat hij wilt. Dat is niet zo. God staat erboven en Hij staat aan onze zijde. De hemelse legerscharen staan tot Gods beschikking om Zijn bevelen uit te voeren (vgl. Hebr. 1:14; Ps. 91:11).

Indeling van het boek

Het boek Haggai kan het best worden ingedeeld volgens de vier verslagen van zijn optreden. Elk van deze vier delen begint met de vermelding dat het woord van de Here door of tot Haggai kwam, met telkens een precieze datering daarbij (Hag. 1:1a; 2:2; 2:11a; 2:21). Afwisselend wordt er opgeroepen terug te kijken of vooruit te kijken. Het boek Haggai kan dan ook worden samengevat met de woorden: ‘terugzien en vooruitkijken’.

In het eerste en het derde verslag klinkt de oproep om terug te kijken. In deze verslagen lezen we vijf keer de uitdrukking ‘bedenk wat u wedervaren is’ (Hag. 1:5,7; 2:15,18,19). In het

³ In het Nieuwe Testament komen we deze naam van God enkel tegen in Romeinen 9:29 en Jakobus 5:4 (Gr. ‘kurios sabaoth’).

Hebreeuws komt hier steeds dezelfde uitdrukking voor (lett. 'stel uw hart op uw wegen'), wat niet zo duidelijk is in de Nederlandse vertalingen. Deze twee verslagen worden gekenmerkt door vermaning.

In het tweede en het vierde verslag wordt er opgeroepen om vooruit te kijken. In deze verslagen wordt resp. vooruitgekeken naar de heerlijkheid die de tempel zal vullen (verslag 2, vgl. Hag. 2:8-10), en naar de bevestiging van het koningschap (verslag 4, vgl. Hag. 2:24). Deze twee verslagen worden gekenmerkt door bemoediging.

Verslag 1 – Terugkijken naar het verleden (Hag. 1:1-2:1)

1:1-6 Vermaning vanwege laksheid aangaande Gods huis.

1:7-11 Oproep om het werk te hervatten, terugziend op de kastijding van God.

1:12-2:1 Effect van de oproep.

Verslag 2 – Vooruitkijken naar de toekomst (Hag. 2:2-10)

2:2-6 Bemoediging bij het zien van de berooide tempel.

2:7-10 Voorzegging van de toekomstige heerlijkheid van de tempel.

Verslag 3 – Terugkijken naar het verleden (Hag. 2:11-20)

2:11-15 Vermaning uit de wet met toepassing op het volk.

2:16-20 Terugzien naar het verleden op de toestand voor de hervatting.

Verslag 4 – Vooruitkijken naar de toekomst (Hag. 2:21-24)

Voorzegging van het herstel van het koningschap in de verre toekomst.

Elk deel bevat een godsspraak met eigen geadresseerden en een eigen accent:

Het eerste verslag is geadresseerd aan de landvoogd Zerubbabel en aan Jozua, de hogepriester (Hag. 1:1b). Zij zijn resp. de staatkundige leider en de godsdienstige leider van het volk. Desalniettemin lezen we dat ook het overblijfsel van het volk deze woorden heeft gehoord (Hag. 1:12). Dit brengt sommigen ertoe om dit verslag op te splitsen na vers 6, waarbij Haggai zich eerst zou gericht hebben tot de leiders en daarna ook tot het volk zelf. Hoe het ook zij, het blijft opgetekend als één verslag. Het accent valt hier op de herbouw van de tempel (vgl. Hag. 1:2, 4, 8, 9, 14).

In het tweede verslag wordt het overblijfsel van het volk meteen ook onder de geadresseerden gerekend (Hag. 2:3). De nadruk valt in dit verslag op de heerlijkheid van het huis van God.

Het derde verslag is geadresseerd aan de priesters (Hag. 2:12, 14). Het accent valt hier op de onreinheid van het volk.

Het vierde verslag kent uitsluitend Zerubbabel, de landvoogd, als geadresseerde (Hag. 2:22). Het gaat hier om zijn bevestiging als de vertegenwoordiger van het koningschap.

Elke toespraak eindigt met een toezegging, een belofte. In het eerste verslag is het laatste wat we van de boodschap van God horen de woorden: 'Ik ben met u' (Hag. 1:13). Het tweede verslag eindigt met de woorden: 'in deze plaats zal Ik vrede (Hebr.: sjaloom) geven' (Hag. 2:10). In het derde verslag zijn de laatste woorden: 'zal Ik vanaf deze dag zegenen' (Hag. 2:20). Het vierde verslag eindigt met de woorden: 'want u heb Ik verkozen' (Hag. 2:24).

Doel van het boek

Het doel van het optreden van de profeet Haggai is het teruggekeerde overblijfsel van het volk op te roepen de herbouw van de tempel weer aan te vatten. De profeet Zacharia moet hem daarbij te hulp komen. Zoals gezegd treedt de profeet Zacharia voor de eerste keer op tussen het tweede en het derde optreden van Haggai. Dat eerste optreden van Zacharia is een krachtige oproep tot bekering (Zach. 1:3). Het volk lijkt wel meteen gehoor te geven aan de eerste oproep van Haggai (Hag. 1:12), maar toch zwakt het weer vlug af. Het volk gaat pas echt aan het werk (Hag. 2:16,19), nadat Haggai opnieuw een krachtige oproep doet (Hag. 2:5), en nadat beide profeten gesproken hebben (vgl. Ezra 5:1-2).

Specifieke tijdsaanduidingen

Het boek Haggai wordt gekenmerkt door zeer gedetailleerde tijdsaanduidingen. Het is opmerkelijk dat deze tijdsaanduidingen niet steeds op dezelfde manier worden weergegeven⁴. De specifieke tijdsaanduidingen zijn telkens opnieuw betekenisvol:

In Haggai 1:1 wordt de jaar-maand-dag volgorde gehanteerd. Het is een datering waarbij het accent op de kroniek van het gebeuren valt, het jaar is belangrijk (vgl. Ezra 4:24). Daarnaast is het hier eveneens van belang dat het de eerste dag van die maand is, omdat het dan nieuwemaansdag is, een feestdag in Israël (Num. 10:10, vgl. Ezra 3:5, Jes. 1:14b, Hos. 2:10).

In Haggai 2:1 wordt de dag-maand-jaar volgorde gebruikt. De nadruk valt op de dag waarop het volk begonnen is met de voorbereidingen om de tempel te bouwen.

In Haggai 2:2 is de volgorde maand-dag. Het accent valt op de feestmaand die is aangebroken waarin dit verslag zich afspeelt. Ook de dag is belangrijk, want het is de laatste dag van het Loofhuttenfeest.

In Haggai 2:11 is er opnieuw de dag-maand-jaar volgorde. Het accent valt op de dag waarop men werkelijk begonnen is met de herbouw van de tempel.

In Haggai 2:19 is er de dag-maand volgorde. Ook nu valt het accent op de dag (vgl. de belangrijke aanduiding 'deze dag' in 2:16, 19, 20), want van die dag af gaat God weer zegenen.

In Haggai 2:21 is er opnieuw de dag-maand volgorde. Zo ook Hag. 2:11, maar nu zonder vermelding van de heidense heerser, wat kenmerkend is voor de inhoud van het vierde verslag.

⁴ De NBV '04 houdt hier helaas niet altijd rekening mee. In Hag. 1:1 worden maand en dag omgewisseld. In Hag. 2:1 (1:15; NBV) wordt het jaar weggelaten. In 2:2 (2:1; NBV) worden maand en dag omgewisseld. De drie keer daarna stemt de NBV verder wel overeen.

Overzicht per verslag

Hag. 1:1-2:1 Het eerste verslag

- 1:1 God spreekt weer voor het eerst.
- 1:2-4 Gods aanklacht over Zijn huis.
- 1:5-7 Gods oproep tot bezinning over hun toestand.
- 1:8 Gods opdracht m.b.t. Zijn huis.
- 1:9-11 Gods verklaring van hun toestand.
- 1:12 Reactie van het volk.
- 1:13-14a Reactie van God.
- 14b-2:1 Eerste actie van het volk.

Hag. 2:2-10 Het tweede verslag

- 2:2-3 God spreekt een tweede keer.
- 2:4 Terugblik naar de vroegere heerlijkheid van de tempel.
- 2:5a God herhaalt Zijn opdracht m.b.t. Zijn huis (wees sterk): 'Ik ben met u'.
- 2:5b-6 God verzekert het volk van Zijn nabijheid (vreest niet).
- 2:7-10 Vooruitblik naar de toekomstige heerlijkheid van de tempel.

Hag. 2:11-20 Het derde verslag

- 2:11 God spreekt een derde keer.
- 2:12-14 Uitleg door de priesters met betrekking tot onreinheid.
- 2:15 Toepassing op het volk met betrekking tot onreinheid.
- 2:16-20a Terugzien op het verleden tot op *deze dag*.
- 2:20b Belofte voor de toekomst vanaf *deze dag*.

Hag. 2:21-24 Het vierde verslag

- 2:21-22 God spreekt een vierde keer.
- 2:23 Proclamatie van de verwerping van de heidense koninkrijken.
- 2:24 Proclamatie over de bevestiging van het Davidische koningschap.

Bijlage 1 (over de oogsten)

Om het boek Haggai goed te begrijpen, is het van belang om iets te weten over de oogsten in het land Kanaän (Hag. 1:6, 9, 11, 2:17, 20). Het volk Israël was overwegend een agrarische samenleving. Koren, most en olie waren de drie belangrijkste producten van het land, ze worden in de Bijbel vaak samen vermeld in verband met zegen of tuchting (bijv. Deut. 7:13). Haggai treedt de eerste keer op in de zesde maand, dit is de laatste van de oogstmaanden. Zijn tweede optreden is op de laatste dag van het Loofhuttenfeest (Soekkot). Zijn derde optreden is wanneer de zaaitijd bijna afgelopen is.

1^e maand: (maart/april): tijd van de late regen (Pesach);

2^e maand (april/mei): start van het droog seizoen: belang van de dauw!

Oogstmaanden:

3^e maand (mei/juni): tarweoogst en appels, vroege vijgen;

4^e maand (juni/juli): druiven en wijnoogst;

5^e maand: (juli/augustus) olijven en walnoten;

6^e maand: (augustus/september) zomervruchten zoals granaatappels, amandelen en dadels;

7^e maand: (september/oktober): tijd van de vroege regen (Soekkot);

8^e maand: (oktober/november) ploegtijd;

9^e maand: (november/december) zaaitijd;

10^e maand: (december/januari) regentijd.

Ongeveer de helft van het jaar was de regen (Hag. 1:11) belangrijk voor de oogsten, nl. van de zevende tot de eerste maand. De andere helft van het jaar was de dauw (Hag. 1:10) belangrijk, nl. van de tweede t/m de zesde maand. Beide werden steevast beschouwd als zegeningen. De Joodse traditie zegt: 'Pesach begint met het gebed om de dauw, Soekkot eindigt met het gebed om de regen'.

Bijlage 2 (over de zevende feestmaand)

De tweede toespraak van Haggai wordt gehouden in de zevende maand. Die maand is een echte feestmaand in Israël. De zevende maand begint met het Joods Nieuwjaar, waarbij er teruggekeken wordt naar het afgelopen jaar. Haggai spreekt het volk toe op de laatste dag van het Loofhuttenfeest, d.i. Soekkot. Dit is het belangrijkste feest van Israël. Het wordt vaak eenvoudigweg als 'het feest' aangeduid (Lev. 23:31, 41; 1 Kon. 8:2, 65, 12:32; 2 Kron. 5:3; 7:8; Neh. 8:15; Ezech. 45:25; ook bedoeld in Richt. 21:19), waarbij iedereen dan weet over welk feest het gaat. De Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus schrijft over het Loofhuttenfeest als 'het heiligste en grootste feest bij de Hebreëen'.

Soekkot is 'hét feest' met een bijzondere vreugde, omdat nu al de oogst binnen is (Ex. 23:16b; 34:22b: 'het feest van de inzameling' (Hebr. Chag ha'Asief), Lev. 23:39). Soekkot markeert zodoende het einde van de complete oogst. Het is dan ook een oogstfeest en een dankfeest. Het is de dankweek voor het gewas, de oogst is binnengehaald en verwerkt (Deut. 16:13). Soekkot is daarom bij uitstek het vreugdefeest, de z'man simchaténoe, d.i. de tijd van onze vreugde (Lev. 23:39-41; Deut. 16:13-15; vgl. Neh. 8:18-19). De loofhut moest 'koosjer' zijn, wat onder meer betekende dat het dak van plantaardig materiaal moest zijn. In dat dak moesten genoeg kieren aanwezig zijn om 's nachts de sterren te kunnen zien. Daardoor werd men gericht op 'boven' en meteen eraan herinnerd dat men afhankelijk was van de zegen die van 'boven' komt.

- 1^e dag (en 2^e): Rosj HaSjannah, d.i. Joods Nieuwjaar, het feest van het geklank of van de bazuinen.
- 1^e-10^e dag: Ontzagwekkende dagen.
- 10^e dag: Grote Verzoendag.
- 15e-21e dag: Loofhuttenfeest (Chag haSoekkot, kortweg: Soekkot) (7 dagen).
- 21e dag: Hosjannah Rabbah (het grote Hosanna). Het volk zong op die dag zeven keer psalm 118:25 (hosji'ah na, d.i. red toch): 'Och Here, geef toch heil, och Here, geef toch voorspoed!'
- 22e dag: Sj'mini atsèret (8e dag), d.i. het slotfeest (vgl. Neh. 8:19b). Op deze dag werd er gebeden om de noodzakelijke regen voor de oogst van het komende jaar!

Twee belangrijke eerdere gebeurtenissen in de geschiedenis van Israël, waaraan men wel zal hebben gedacht: (1) in dezelfde maand werd het altaar weer opgericht (Ezra 3:1-6a), door dezelfde mensen die er ook nu bij zijn. (2) Salomo wijdde de tempel tijdens de zevende maand in op hetzelfde feest (1 Kon. 8:2).

Oude Sporen 2011

